

Kielce, 17.12.2012

dr hab. Piotr Bury, prof. UJK
Instytut Ekonomii i Administracji
Uniwersytet Jana Kochanowskiego

RECENZJA
PRACY DOKTORSKIEJ

mgra Stefana ZAWIERUCHY,

pt. „Struktura funkcjonalna gmin wiejskich a możliwości ich rozwoju”,

napisanej w jeleniogórskiej Katedrze Gospodarki Regionalnej UE we Wrocławiu,
pod kier. prof. UE dra hab. Ryszarda Broła

Uwagi wstępne

W rozprawie Autor zajął się sprawą istotną dla każdej społeczności lokalnej, tj. rozwojem gminy, w powiązaniu ze specyfiką wynikającą z dominujących na jej terenie funkcji.

Celem pracy (podanym w formie hipotezy) było ustalenie, czy „struktura funkcjonalna badanych gmin warunkuje możliwości ich rozwoju” (s.4).

Treść pracy odpowiada tematowi określoneemu w tytule, a jej układ jest logiczny (co do rozdz.3., patrz niżej).

Rozważania Autor zawarł we wstępie, pięciu rozdziałach i zakończeniu. Wstęp zawiera (bardzo) ogólne tło pracy, jej hipotezę i hipotezy szczegółowe, cele: teoretyczny, metodologiczny i badawczy oraz zawartość. Rozdział pierwszy przedstawia pojęcie, koncepcje i obszary rozwoju lokalnego, gminę jako jednostkę samorządu terytorialnego oraz funkcje wsi i gmin wiejskich w różnych ujęciach. Rozdział drugi to omówienie obszarów wiejskich jako przedmiotu badań: od ogólnej ich specyfiki i sytuacji demograficznej do prezentacji typów funkcjonalnych gmin dolnośląskich oraz ich sytuacji demograficznej i gospodarczej. Rozdział trzeci dotyczy metodyki badań, ze szczególnym uwzględnieniem badań ankietowych. Rozdział czwarty zawiera analizę bazy ekonomicznej badanych gmin oraz określenie ich typów funkcjonalno-przestrzennych. Rozdział piąty to wszechstronna analiza tychże typów gmin ze względu na różne czynniki rozwoju. Zakończenie to zbiór ogólnych refleksji na temat przeprowadzonych badań i ich wyników. Tekst uzupełniają załączniki, odnoszące się do badań ankietowych oraz zawierające szczegółowe statystyki opisowe badanych gmin. Ponadto praca zawiera wykazy wykorzystanych źródeł oraz zamieszczonych tabel, rysunków, wykresów i map oraz załączników.

Praca liczy 311 stron, w tym sam tekst (z tabelami i różnej postaci rysunkami) – 226, co z uwagi na format daje ponad 300 stron maszynopisu.

Wykaz źródeł obejmuje 224 pozycje (książek, artykułów, opracowań i aktów prawnych), w części internetowych; w tym jedną pozycję w jęz. angielskim.

Uwagi ogólne

Praca dotyczy rozwoju lokalnego, a szczególnie możliwości w tym zakresie gmin wiejskich, w zależności od ich położenia i dominujących funkcji. Struktura tych drugich podlega ciągłym przeobrażeniom, w dużej mierze właśnie dzięki położeniu. Pojawiają się i rozwijają nowe funkcje, a tradycyjnie związane z wsią rolnictwo także ulega przemianom. Ten ciągły proces zmian stwarza określone warunki dla dalszego ich przebiegu na określonym obszarze. Temat pracy uważam więc za interesujący i aktualny, a poruszaną w niej problematykę za istotną dla rozwoju lokalnego.

We Wstępie, obok hipotezy badawczej i pięciu hipotez szczegółowych, wymienione są trojaki cele: teoretyczny, metodologiczny (chyba: metodyczny?) i badawczy; z czegoś można było tu zrezygnować. Brak natomiast zakresów: czasowego i przestrzennego badań oraz wyraźnie podanej metody. Wszystkie trzy cele Autor osiągnął (nie: zrealizował); zweryfikował również podane hipotezy szczegółowe. W toku wywodu opartego na teorii i własnych badaniach (dane statystyczne, ankieta) Autor wykazał, iż na możliwości rozwoju gmin wiejskich wpływ mają zarówno ich położenie, jak i dominujące funkcje. Istotne jest również wskazanie na bałagan w ewidencji/statystyce/badaniach dotyczących różnych rodzajów działalności gospodarczej, głównie rolnictwa (PSL konsekwentnie dba o utrzymywanie go w szarej strefie...).

Rozdział 3, najkrótszy, wprowadza pewien dysonans w logicznym toku rozprawy. O ile podanie metodyki badań jest słuszne, o tyle rozbudowane rozważania nt. badań ankietowych w ogóle – wydają się zbędne. Po odpowiednim skróceniu można by całość włączyć do Wstępu, albo do rozdz.2 (na koniec), albo do rozdz.4 (na początek).

Ostatnie dwa rozdziały stanowią istotę całej pracy, dając obraz wiedzy i umiejętności Autora w rozwiązywaniu postawionego sobie zadania. W rozdz.5 jednak, po przedstawieniu licznych analiz gmin według przyjętych wcześniej typów, następuje podsumowujący pkt 5.3., który mógłby być napisany – zwłaszcza przez tego Autora! – bez tychże analiz. Brak tu natomiast zbiorczego przedstawienia cech sprzyjających rozwojowi lub hamujących go, w postaci tabeli lub/i mapy.

Niewątpliwą zaletą pracy, szczególnie zawartych w niej opisów i wniosków, jest fakt, iż Autor jest – od wielu lat – praktykiem samorządowym.

Wykorzystane w rozprawie źródła są adekwatne do tematu rozprawy, natomiast można by nimi obdzielić ze dwie takie prace...

Praca jest zdecydowanie za obszerna, co nie znaczy jednak, że (poza wywodem nt. badań

ankietowych) zawiera elementy zbędne. Zachowując jej walory, można by część główną nieco skrócić, przesuując do Aneksu 56 tabel (14 stron) zawierających statystyki opisowe badanych gmin.

Praca jest napisana dość starannie. Tytuły tabel i rysunków są z reguły niepełne (brak: gdzie, kiedy). Ponadto w niektórych tabelach liczby są wyśrodkowane, co utrudnia ich odczyt; podobny efekt daje podawanie wielkości (procentowych) z dwoma miejscami po przecinku. Niepełne są też tytuły cytowanych źródeł prawa. Poza tym drobne potknięcia językowe i interpunkcyjne.

Uwagi szczegółowe

1. Niejasny fragment (s.14, dół): kto się ograniczył: cytowany Brol czy Autor; poza tym brzmi to jak zapowiedź prezentacji teorii rozwoju regionalnego, której nie ma.
2. Pkt 1.3. – bez jakiegokolwiek wprowadzenia/nawiązania do poprzednich rozważań (s.24).
3. Cztery grupy zadań własnych gmin (s.27) – a gdzie piąta? (studencki błąd!).
4. Zadania „zlecone przez organy rządowe” (s.28) – nie tylko! (np. wybory powszechne).
5. Dane za rok 2002 (mamy koniec 2012) – wprawdzie ogólna liczba gmin zmieniła się o 1, ale wewnątrz zbioru zmiany były większe (s.28). Poza tym źle podane źródło: Stawasz zamiast Bury.
6. Zaliczenie „obsługi rolnictwa” (co to znaczy?), podobnie jak i samego „rolnictwa” (bez rozróżnienia gospodarstw towarowych i małorolnych) do funkcji zewnętrznych wydaje się dyskusyjne (s.39).
7. Słuszne zastrzeżenie (s.43), a potem bzdurny wniosek o „tendencji” na podstawie wątpliwych(?) zmian z jednego roku na drugi (s.44).
8. Wniosek bez sensu (nawet jeśli za W.Orłowskim), bo różne podstawy (województwa) uniemożliwiają takie porównania (s.56). Tamże brak legendy mapy.
9. Skąd Autor wziął „kilkadziesiąt” podatków (s.63)? Z antypaństwowego spotu PiS?
10. Bezrobocie należy do największych barier (s.64) – czego i czy zawsze, czy może tylko jego jakość (zwłaszcza na wsi)?
11. Jak jest możliwy wpływ „zmiany statusu miejscowości” na przyrost liczby mieszkańców wsi (s.69)?
12. Wniosek na koniec pktu 2.2. (s.70) wcale nie jest „jednoznaczny” (i co znaczy „w przeciwieństwie do UE?”
13. Zbędne wielkości dot. wsi (albo miast) (s.71).
14. Brak objaśnienia „wielkości ‘K’” (s.103 i n.).
15. Aż w 16 gminach nie ma ludzi pracujących w przemyśle (s.137)?
16. Każda „struktura” jest tak samo czytelna, poza tym – gdzie tu są te liczby bezwzględne (s.138 + rys.4.3.)?
17. Co to jest TSL (sektor?, branża?) – nie było o tym wcześniej (s.144).
18. „Względną stabilnością” cechuje się sektor usług rynkowych (s.145)?
19. Proszę o przykład „dynamiki produkcji” w np. obronie narodowej (s.146).
20. Ad wskaźniki „produkcji” odpadów (s.174): burmistrz Tuszyńska obliczył, że działkowicze „produkują” kilkakrotnie więcej śmieci na osobę niż stali mieszkańcy!
21. Co to jest „saldo przyrostu naturalnego” (s.186)?
22. Co to jest PLN? – chciałbym zobaczyć (s.194).
23. W tytule i w treści pktu 5.2.4. (s.206 i n.) występuje „jakość życia”, chociaż wcześniej

- (s.176) Autor słusznie sugerował stosowanie „poziomu warunków życia” jako miary obiektywnej; ostatecznie i tak pisze o poziomie, nazywając go jakością...
24. „Postępujący proces estetyzacji sportu” i nabieranie przez niego „cech tradycyjnie przypisywanych sztuce” (s.214) to nobilitacja Starucha i jemu podobnych. To wprawdzie cytaty skądś tam, ale czy Autor się z tymi stwierdzeniami zgadza?
 25. „Liczba obiektów sportowych” (s.214) oznacza jednakowe traktowanie np. boiska wyposażonego w dwie bramki i stadionu z trybunami, szatnią itd.
 26. „Mniejsza średnia powierzchnia gospodarstwa świadczy między innymi o bardziej zaawansowanych procesach urbanizacji i uprzemysłowienia” – cytaty bez komentarza (s.216). Między innymi tak, ale chyba przede wszystkim świadczy o cwaniactwie, co widać w rosnącej liczbie ubezpieczonych w KRUS, mimo że rolników ubywa...
 27. Pracę „na czarno” (s.227) preferują przede wszystkim tzw. rolnicy, bo i tak są ubezpieczeni w KRUS.

Konkluzja

Wymienione wyżej uwagi krytyczne nie podważają znaczenia i pozytywnej oceny całej pracy, chociaż obniżają nieco jej poziom.

Stwierdzam, iż oceniana praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, określone w art.13, ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i może być dopuszczona do kolejnych etapów postępowania o nadanie mgrowi Stefanowi ZAWIERUSZE stopnia doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

